

LIBERTATEA PERSOANEI

Despre conceptul de libertate

Libertatea este concepută de obicei ca absența oricărei constrângeri exterioare: acest sens uzual al cuvântului libertate (din latinescul liber) definește de altfel și sensul său originar. La originile civilizației noastre, libertatea este condiția liberă a omului care nu este sclav (servus) sau prizonier. Prin opoziție cu sclavul, tratat ca o unealtă neînsuflețită lipsită de drepturi, stăpânul sau cetățeanul dispunea în mod liber de persoana sa și participa activ la viața orașului. Astfel, libertatea este mai întâi un statut, adică o condiție socială și politică, garantată printr-un ansamblu de drepturi și datorii, înainte de a fi concepută de către filozofi și teologi ca o caracteristică individuală pur psihologică și morală.

Libertatea în concepția stoică este astfel înțeleasă ca fiind starea ideală a ființei umane, care atinge serenitatea prin stăpânirea pasiunilor și prin înțelegerea naturii. O astfel de detașare implică, fără îndoială, o anumită forță sufletească, această concepție orientând reflecția teoretică într-o direcție nouă; de aici înainte, pentru întreaga filozofie clasică (Spinoza și Leibnitz), libertatea semnifică independența interioară și capacitatea morală de a se determina, urmând numai îndemnul rațiunii și inteligenței, nedominate de pasiune. Aceasta ar însemna, însă, că libertatea nu este decât un alt nume

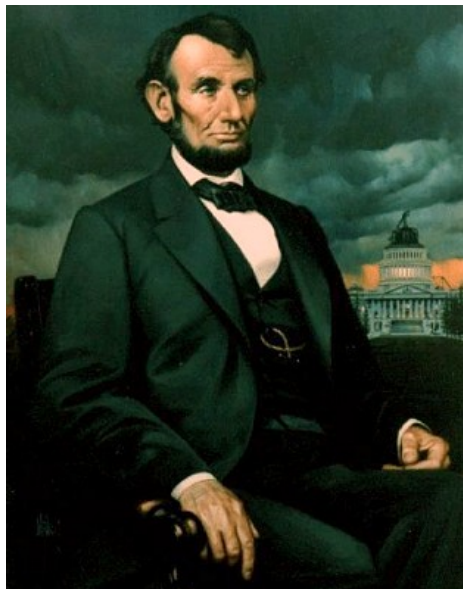
pentru rațiune, caz în care nu s-ar înțelege prin ce se distinge de necesitate. Preocupat de această contradicție majoră a conceptului de libertate, Descartes l-a descompus în două etape: una negativă - „libertatea de indiferență” (sau puterea de a alege chiar falsul sau răul) și una pozitivă - atunci când este dirijată de cunoașterea binelui („libertatea iluminată”). Dar omul, divin prin voința sa infinită, nu poate totuși decât să admită evidența ce-și are sursa în Dumnezeu, singura voință cu adevărat liberă, sau altfel spus, creatoare de valori și de adevăruri. Dimpotrivă, Jean Paul Sartre va atribui omului acest „liber arbitru” absolut originar și creator pe care îl consideră în același timp ca responsabilitate absolută.

Montesquieu în lucrarea „Spiritul legilor” definește libertatea umană ca: „dreptul de a face ceea ce îngăduie legile și, dacă un cetățean ar putea să facă ceea ce ele interzic, el nu ar mai avea libertate, pentru că și ceilalți ar putea să facă la fel”.

De asemenea, sociologul francez Georges Gurvich în lucrările „Determinismul social și libertatea umană” - Paris 1963 și „Tratat de sociologie” - Paris 1967, tratează libertatea umană ca fiind o „proprietate, o calitate primordială, ireductibilă a existenței umane, atât colectivă, cât și individuală, flacăra care stă sub toate operele, acțiunile, reacțiile, conduitele, realizările. Ea presupune a dărâma obstacole, a învinge rezistențe, a răsturna bariere, a depăși realizări, a transforma situații.”

Atunci când se realizează în mod efectiv, libertatea umană subjugă și determinismele sociale, astfel că societatea, indivizii pot deveni responsabili propriilor acte, ai propriilor destine.

Abraham Lincoln, în demersul său de a explica conceptul de libertate afirma că: „Lumea n-a avut niciodată o definiție bună a cuvântului libertate, iar astăzi poporul american are mare nevoie de așa ceva. Cu toții ne declarăm în favoarea libertății însă folosind același cuvânt nu înțelegem același lucru. Există aici două lucruri, nu doar diferite, ci chiar incompatibile, numite prin același cuvânt: libertate.

... Dacă întrebunțările libertății sunt multe, libertatea este una singură. Libertățile apar doar atunci când lipsește libertatea: ele sunt privilegiile sau excepții pe care le pot dobândi unele grupuri și unii indivizi, în timp ce ceilalți sunt mai mult sau mai puțin neliberi. Din punct de vedere istoric drumul către libertate trece prin dobândirea anumitor libertăți. Dar a avea dreptul de a face ceva nu înseamnă libertate, deși ar putea fi numit o libertate; dacă libertatea este compatibilă cu interdicția de a face anumite lucruri, ea nu există atunci când pentru aproape tot ce faci ai nevoie de permisiune. Diferența între libertate și libertăți este cea care există între o stare în care este permis tot ceea ce nu este interzis prin regula generală și o alta, în care este interzis tot ceea ce nu

este permis în mod explicit.”

Libertatea mai înseamnă și că individul trebuie să suporte consecințele acțiunilor sale, că va fi lăudat sau blamat pentru ele. Libertatea și responsabilitatea sunt inseparabile.

Complementaritatea între libertate și responsabilitate înseamnă că argumentul în favoarea libertății se poate aplica doar aceluia care pot fi considerați responsabili. El nu se poate aplica în cazul copiilor, alienaților mintali sau altor persoane incapabile să învețe din experiență și să-și dirijeze acțiunile pe baza cunoașterii astfel acumulate.

O societate care nu recunoaște că fiecare individ are propriile valori pe care este îndreptățit să le urmeze, nu poate avea nici un respect pentru demnitatea individului și nu poate cunoaște libertatea. Dar, la fel de adevărat este că, într-o societate liberă, individul va fi respectat în funcție de modul cum își folosește libertatea. Respectul moral nu ar avea sens fără libertate.

Reglementări juridice internaționale

Deși problematica „Drepturile Omului” pare să fie o chestiune specifică secolului XXI, ea nu este absolut nouă în istoria umanității. Ideea de „drepturi ale omului” își are rădăcinile încă în cele mai vechi timpuri, cum ar fi în filosofia istorică greco-romană întemeiată de Zenon (anul 300 î.Hr.). Acesta contura ideea că fiecare individ este îndreptățit să pretindă recunoașterea propriei sale demnități și respectarea lui ca persoană.

În ceea ce privește expresia garantării libertăților, primul document relevant îl constituie Magna Charta Libertatum din 1215, prin care nobilimea engleză a reușit să impună respectarea privilegiilor ei de către rege. Acest document a fost urmat de altele, ca: “Petition of Rights” (1628) și “Habeas Corpus Act” (1679) în Anglia, care urmăreau îngrădirea absolutismului monarhic și afirmarea libertății individului, iar în S.U.A. de “Bill of Rights” (Virginia 1776) și Declarația de independență a S.U.A. de la 4 iulie 1776.

Punctul 39 din „*Magna Charta Libertatum*” prevedea, de exemplu: „nici un om liber nu va fi arestat sau întemnițat, sau deposedat de bunurile sale, sau declarat în afara legii sau exilat, sau lezat de orice manieră ar fi și noi nu vom merge împotriva lui și nici nu vom trimite pe nimeni împotriva lui, fără o judecată loială a egalilor săi în conformitate cu legea țării”.

„*Habeas Corpus Act*” interzicea orice arestare arbitrară, impunând obligația ca persoana arestată să fie prezentată în curs de trei zile în fața unui judecător, în acest fel fiind asigurată independența față de executiv. Habeas Corpus este citată întotdeauna ca piatra unghiulară a unei țări în planul respectării libertăților publice.

În „*Petiția drepturilor*” și „*Bill-ul drepturilor*” (1689), se susținea, în principal, supremația parlamentului, dreptul la alegeri libere, libertatea cuvântului, dreptul la eliberarea pe cauțiune, interzicerea pedepselor cu cruzime, obligația de a se comunica imediat unui deținut motivele arestării, dreptul de a fi judecat de un tribunal cu juriu s.a.

În „*Virginia Bill of Rights*” (Declarația drepturilor statului Virginia) se afirma că "toți oamenii sunt de la natură în mod egal liberi și independenți și au anumite drepturi inerente naturii lor, adică dreptul la viață și libertate, precum și mijlocul de a dobândi și conserva proprietatea și de a urmări să obțină fericire și siguranță”.

În același an (1776), la 4 iulie, la Philadelphia, este adoptată „*Declarația de independență*” a Statelor Unite ale Americii care, în cel de-al doilea alineat prevedea: „toți oamenii se nasc egali, cu anumite drepturi inalienabile, printre care viața, libertatea și dreptul la căutarea fericirii”. De asemenea, se sublinia faptul că acestea nu au un caracter declarativ și că în statele uniunii s-au constituit guverne a căror autoritate emană de la consimțământul celor guvernați, iar dacă forma de guvernare devine distructivă, poporul are dreptul s-o schimbe sau s-o înlăture. Tot în acest document erau consemnate aspecte deosebit de importante privind independența judecătorească, subordonarea militarilor puterii civile, libertatea comerțului, dreptul de a fi judecat de un tribunal cu jurați.

Documentul juridic cel mai important și care a reușit să releve într-o formă modernă problema drepturilor și libertăților omului, a fost adoptat la 26 august 1789, în perioada Revoluției franceze, prin „*Declarația drepturilor omului și cetățeanului*” care înscrie chiar în primul său articol ideea că „oamenii se nasc liberi și rămân liberi și egali în drepturi. Deosebirile sociale nu pot fi fondate decât pe egalitatea comună”, stabilind ca scop al oricărei

asociații politice apărarea drepturilor naturale și imprescriptibile ale omului, libertatea, proprietatea, siguranța și rezistența împotriva asupririi.

Cele mai importante documente adoptate în perioada postbelică, în domeniul apărării drepturilor omului, sunt:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (ONU - 10 decembrie 1948)
- Convenția Europeană privind protecția drepturilor omului și apărarea libertăților fundamentale (4 noiembrie 1950) cu Protocolul adițional din 20 martie 1952.
- Pactul internațional privind drepturile cetățenești și politice (19 decembrie 1966)

Declarația Universală a Drepturilor Omului a avut o însemnătate deosebită pentru elaborarea și dezvoltarea conceptului drepturilor omului pe plan național și internațional înscriind, chiar în primul său alineat, ideea că „recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume”.

Declarația Universală, concepută în 1948, formula drepturile universale și indivizibile ale persoanei umane, un ideal conceput pentru întreaga omenire drept bază și cadru pentru toate progresele plănuite pentru mai târziu. Astfel în art. 9 se prevede că „Nimeni nu poate fi arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar”. Arestarea, deținerea sau exilarea unui om nu sunt lucruri obișnuite; ele constituie excepție de la regulă. Arestarea, deținerea sau exilarea fiind măsuri extreme care anulează unui om dreptul de a fi egal cu ceilalți, trebuie să se facă doar în temeiul legii, după cântărirea exactă a faptelor. Altfel, se face un act de nedreptate care constituie și el un atentat la adresa democrației.

Dreptul la libertate și la siguranță este reglementat și în art. 5 din **Convenția Europeană a Drepturilor Omului**, astfel : „Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

a) dacă este reținut legal pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent;

b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei detenții legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, sau când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune ori când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;

d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală în scopul aducerii sale în fața autorității competente;

e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;

f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe un teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.

Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.

Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător (sau a altui magistrat împuternicit prin lege, cu exercitarea atribuțiilor judiciare) și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii.

Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.

Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau reținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității reținerii sale și să dispună eliberarea sa, dacă reținerea este ilegală.

Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații."

În art. 9 din **Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice** este reglementată libertatea și siguranța persoanei astfel „Orice om are dreptul la libertate și la securitatea persoanei sale.

Nimeni nu poate fi arestat sau deținut în mod arbitrar. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa decât pentru motive legale, și în conformitate cu procedura prevăzută de lege. Orice individ arestat va fi informat, în momentul arestării sale, despre motivele acestei arestări și va fi înștiințat, în cel mai scurt timp, de orice învinuire care i se aduc. Orice individ arestat sau deținut pentru comiterea unei infracțiuni penale va fi adus, în termenul cel mai scurt, în fața unui judecător sau a unei autorități împuternicite prin lege să exercite funcțiuni judiciare și va trebui să fie judecat într-un interval rezonabil sau să fie eliberat.

Detențiunea persoanelor care urmează a fi trimise în judecată nu trebuie să constituie regula, dar punerea în libertate poate fi subordonată unor garanții asigurând înfățișarea lor la ședințele de judecată, pentru toate celelalte acte de procedură și, dacă este cazul, pentru executarea hotărârii.

Oricine a fost privat de libertate prin arestare sau detențiune are dreptul de a introduce plângere în fața unui tribunal, pentru ca acesta să hotărască neîntârziat asupra legalității detențiunii sale și să ordone eliberarea sa, dacă detențiunea este ilegală. Orice individ care a fost victima unei arestări sau detențiuni ilegale are dreptul la o despăgubire."

Reglementări juridice interne

Constituția României, în art.23, stipulează „libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile”.

Libertatea individuală, în contextul art. 23 din Constituție, privește libertatea fizică a persoanei, dreptul său de a se comporta și mișca liber, de a nu fi reținut, arestat sau deținut decât în cazurile și după procedurile expres prevăzute de lege. Libertatea constă în a putea face tot ceea ce nu dăunează ilegal celuilalt; astfel, exercițiul drepturilor naturale ale fiecărui om nu cunoaște decât acele limite care sunt necesare altor membri ai societății pentru a se bucura de aceleași drepturi. Aceste limite nu pot fi determinate decât de către lege. Legea nu are dreptul să interzică decât acțiunile periculoase pentru societate.

Tot ceea ce nu este interzis de către lege nu poate fi împiedicat și nimeni nu poate fi obligat să facă ceea ce legea nu ordonă

În practică, libertatea individuală poate fi limitată, corect sau incorect, prin:

- a) o lege dreaptă (adică o lege în care limitările sunt făcute în numele libertății, ca garanții ale libertății);
- b) o lege abuzivă;
- c) activități ale individului sau grupului (abuz de libertate);

d) abuzuri ale autorității.

Societatea admite ca limitări ale libertății individuale numai acelea prevăzute de o lege dreaptă, prin care se asigură și libertățile celorlalți. Libertatea individuală nu este, nu poate și nu trebuie să fie absolută. Legea dreaptă, care limitează libertatea individuală în societate, o și apără, în același timp, față de abuzul de orice natură. În cazurile de la literele b, c și d, actele de încălcare a libertății individuale trebuie incriminate prin lege, descoperite, cercetate, judecate și sancționate.

Protecția libertății individuale presupune:

- o anumită limitare a exercitării libertății individuale, pentru a nu deveni abuzivă, adică pentru a nu afecta libertatea altuia;
- limitarea drepturilor autorităților publice în așa fel încât să nu încalce libertatea individuală, ci să o protejeze;
- reglementarea unor garanții în cazul procedurilor de înfăptuire a justiției și administrației, garanții contra eventualelor abuzuri ale autorităților;
- instituirea drept abateri, contravenții, infracțiuni sancționate potrivit legii, a faptelor care afectează libertatea individuală.

Garantarea libertății individuale față de autorități presupune:

- reglementarea activității autorităților, în raport cu individul;
- instituirea unor drepturi pentru justițiabil, învinuit, inculpat, reținut, arestat, condamnat în raport cu autoritățile;
- instituirea de responsabilități și răspunderi pentru autoritățile care încalcă libertatea individuală și principiile procedurilor judiciare (instituirea ca abateri, contravenții, infracțiuni a oricăror încălcări de către autorități a libertății individului).

Garantarea libertății individuale față de orice persoană presupune:

- instituirea drept abateri disciplinare, contravenții și infracțiuni cu sancțiunile corespunzătoare, a faptelor persoanei sau a persoanelor care încalcă libertatea individuală;
- descoperirea, cercetarea și tragerea la răspundere a celor care încalcă libertatea individuală;
- stabilirea și asigurarea îndeplinirii obligațiilor autorităților publice privind asigurarea securității persoanei.

În art. 23 din Constituție se prevede, totodată, că percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege. Astfel, reținerea nu poate depăși 24 de ore, iar arestarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal. În cursul urmăririi penale arestarea preventivă a inculpatului se poate dispune pentru cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească un termen rezonabil, și nu mai mult de 180 de zile. În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai mult de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate. Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege.

Aceasta înseamnă că numai prin lege (și nu prin vreun act normativ inferior legii, respectiv hotărârile de Guvern, instrucțiunile și ordinele miniștrilor sau actele normative emise de autoritățile publice locale) pot fi reglementate cazurile și procedura percheziției, reținerii sau arestării.

Prin cazurile prevăzute de lege se deduc numai situațiile bine precizate, în care autoritățile publice competente pot proceda la percheziții, rețineri sau arestări. Pentru a preveni abuzurile chiar din partea legiuitorului, constituantul i-a stabilit anumite limite. Astfel, constituantul i-a permis legiuitorului ca prin lege să reglementeze pătrunderea sau rămânerea în domiciliul persoanei fără învoirea acesteia, numai în următoarele cazuri:

a) pentru executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești;

b) pentru înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;

c) pentru apărarea siguranței naționale și a ordinii publice;

d) pentru prevenirea răspândirii unei epidemii.

De asemenea, în art.23 din Constituție se stipulează că celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen și numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu. Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, iar persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauțiune.

Tot ca o expresie a garantării libertății individuale, în art.23 din Constituție se prevede că nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii, iar sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală.

Dispoziții privind libertatea persoanei sunt cuprinse și în **Codul de procedură penală**. Astfel, în art.5 C.pr.pen. (așa cum a fost modificat prin Legea nr.32/1990) este consacrat principiul garantării libertății persoanei, în următoarea formulare:

„În tot cursul procesului penal este garantată libertatea persoanei.

Nici o persoană nu poate fi reținută, arestată sau privată de libertate în alt mod și nici nu poate fi supusă vreunei forme de restrângere a libertății decât în cazurile și în condițiile prevăzute de lege.

Dacă cel împotriva căruia s-a luat măsura arestării preventive sau s-a dispus internarea medicală ori o măsură de restrângere a libertății consideră că aceasta este ilegală, are dreptul, în tot cursul procesului penal, să se adreseze instanței competente, potrivit legii.

Orice persoană care a fost, în cursul procesului penal, privată de libertate sau căreia i s-a restrâns libertatea, ilegal sau pe nedrept, are dreptul la repararea pagubei suferite, în condițiile prevăzute de lege.

În tot cursul procesului penal, învinuitul sau inculpatul arestat preventiv poate cere punerea în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauțiune”.

Întrucât Constituția României a fost adoptată în 1991, se poate spune că dispozițiile din Codul de procedură penală privind principiul garantării libertății persoanei le-au anticipat pe cele constituționale. Așa cum rezultă din aceste dispoziții, în legislația noastră restrângerea libertății persoanei poate interveni fie ca măsură preventivă luată pe parcursul procesului penal, fie sub forma unei pedepse privative de libertate dispusă în urma soluționării cauzei penale de către instanța de judecată și pusă în executare după rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare.

Garanțiile procesuale prin care se asigură respectarea acestui principiu se regăsesc în dispozițiile din Codul de procedură penală (unele dintre ele, modificate și completate prin Legea nr.356/2006 și prin O.U.G. nr.60/2006) prin care:

- sunt limitate expres cazurile în care se poate dispune privarea de libertate sau restrângerea libertății persoanei ca măsură preventivă pe parcursul procesului penal (art.148 C.pr.pen.);

- este determinată competența organelor judiciare în luarea măsurii preventive (art.143 C.pr.pen. – reținerea este dispusă de organele de cercetare penală sau procuror, art.145 C.pr.pen. – obligarea de a nu părăsi localitatea este dispusă de procuror sau judecător, în cursul urmăririi penale, ori de instanța de judecată, în cursul judecății, art.145¹ C.pr.pen. – obligarea de a nu părăsi țara este dispusă de procuror sau judecător, în cursul urmăririi penale, ori de instanța de judecată, în cursul judecății, art.146-147 C.pr.pen. – arestarea preventivă a învinuitului este dispusă de judecător sau instanță, art.149¹ și art.160^b C.pr.pen. – arestarea preventivă a inculpatului poate fi dispusă de judecător sau instanță);

- este stabilită durata măsurilor preventive (art.144 C.pr.pen. –reținerea poate dura cel mult 24 de ore, art.145 alin.2 C.pr.pen. –în cursul urmăririi penale, durata obligării de a nu părăsi localitatea nu poate depăși 30 de zile, afară de cazul când este prelungită în condițiile legii, art.146 C.pr.pen. – arestarea învinuitului nu poate depăși 10 zile, art.149 C.pr.pen. – durata arestării inculpatului nu poate depăși 30 de zile, afară de cazul când este prelungită în condițiile legii);

- este prevăzută posibilitatea verificării legalității luării măsurii preventive (în art.140¹ C.pr.pen. este reglementată plângerea împotriva ordonanței organului de cercetare penală sau a procurorului privind măsura reținerii, în art.140² C.pr.pen. este prevăzută plângerea împotriva ordonanței procurorului privind obligarea de a nu părăsi localitatea și obligarea de a nu părăsi țara, în art.140³ C.pr.pen. este reglementată calea de atac împotriva încheierii pronunțate de judecător în cursul urmăririi penale privind măsurile preventive, iar în art.141 C.pr.pen. este reglementată calea de atac împotriva încheierii pronunțate de instanță în cursul judecății privind măsurile preventive);

- este reglementată procedura specială a reparării pagubei materiale sau a daunei morale în cazul condamnării pe nedrept sau al privării ori restrângerii de libertate în mod nelegal (art.504-507 C.pr.pen.).

Adrian Lorincz

Bibliografie:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (10 decembrie 1948)
- Convenția Europeană privind protecția drepturilor omului și apărarea libertăților fundamentale (4 noiembrie 1950)
- Pactul internațional privind drepturile cetățenești și politice (19 decembrie 1966)
- Constituția României, adoptată în 1991, republicată în M.Of nr.767/31 octombrie 2003
- Codul de procedură penală al României, adoptat în 1968, republicat în M.Of. nr.78/30 aprilie 1997, cu modificările și completările ulterioare
- Dabu V. – *Curs de Drept constituțional și administrativ*, S.N.S.P.A.
- Ionescu C. - *Constituția României. Legea de revizuire comentată și adnotată cu dezbateri parlamentare*, Editura All Beck, București, 2003
- Lorincz A. L. – *Drept procesual penal – Partea generală*, Editura PRO Universitaria, București, 2006
- Neagu I. - *Tratat de procedură penală*, Editura PRO, București, 1997
- Șuhan Ghe. - *Despre libertate. Libertatea, o stare, un drept, un concept, o năzuință*, articol publicat în Buletin Documentar nr. 1/2004 al P.N.A./D.N.A